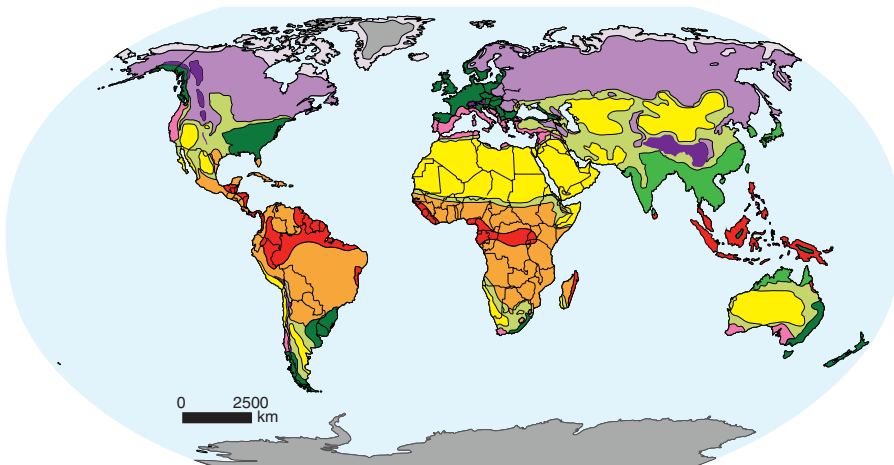

DOĞAL SİSTEMLER VE SÜREÇLER - II

İKLİM SİSTEMİNİ ANLAMAK

İklim Türleri

- ✓ Dünya’da geniş alanlarda etkili olan büyük iklim gruplarına, makroklima alanları içinde farklı özellikler gösteren küçük alanlara denir.
- ✓ Yeryüzünde birbirinden farklı pek çok iklim tipi bulunmaktadır. İklim tiplerinin farklılaşmasında Dünya’nın şekli (enlem), karasal-ılık-denizellik, sıcak-soğuk su akıntıları ve yeryüzü şekillerindeki (yüksekti, baki, eğim, dağların uzanışı) değişimler etkilidir.
- ✓ İklim tiplerinin belirlenmesinde genel olarak sıcaklık, basınç, rüzgârlar, nem ve yağış gibi iklim elemanlarının uzun süreli ortalamaları dikkate alınır. Sıcaklıklarına göre iklimler genel olarak;
 - sıcak iklimler,
 - ılıman iklimler,
 - soğuk iklimler
 olmak üzere üç grupta toplanmıştır.
- ✓ Bu iklim tipleri de kendi içerisinde gruplara ayrılmıştır.

SICAK İKLİMLER	ILIMAN İKLİMLER	SOĞUK İKLİMLER
Ekvatorial iklim	Akdeniz iklimi	Tundra iklimi
Savan iklimi	Okyanusal iklim	Yüksek dağ iklimi
Muson iklimi	Ilıman karasal iklim	Kutup iklimi
Çöl iklimi	Sert karasal iklim	

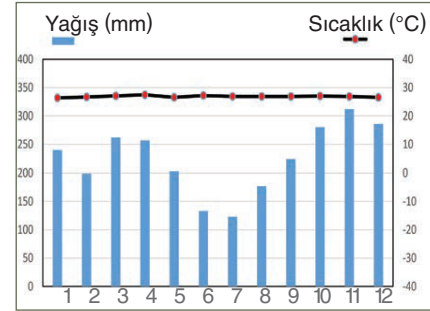
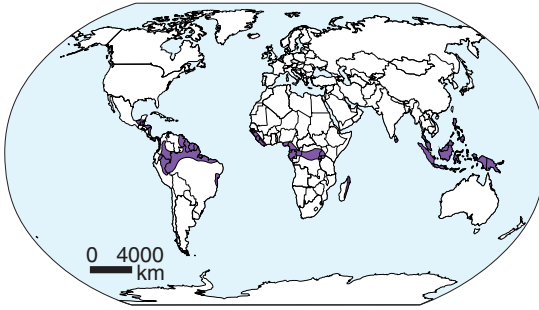
Sıcak iklimler

Ekvatorial iklim

- ✓ Genel olarak Ekvator'un 10° kuzey ve güney enlemleri arasında görülür.
- ✓ Görüldüğü yerler; Güney Amerika kıtasında yer alan Amazon Havzası, Afrika kıtasındaki Kongo Havzası ve Gine Körfezi ile Endonezya ve Malezya Takım Adaları'dır.
- ✓ Yıllık sıcaklık ortalaması 25 °C civarındadır.
- ✓ Günlük ve yıllık sıcaklık farkı azdır.
- ✓ Bu iklim bölgesi yıl boyunca termik alçak basınç etkisi altındadır.
- ✓ Yağışlar genellikle yükselim (konveksiyonel) yağışı şeklindedir.
- ✓ Yıllık toplam yağış miktarı 2000 milimetre civarındadır.
- ✓ Yağış rejimi düzenlidir.
- ✓ Doğal bitki örtüsü; uzun boylu, geniş yapraklı ve yıl boyu yaprağını dökmeyen ağaçlardan oluşan yağmur ormanlarıdır.
- ✓ Yeryüzünde biyoçeşitliliğin yani bitki ve hayvan türü çeşitliliğinin en fazla olduğu iklim bölgesidir.

Ekvatorial Yağmur Ormanları

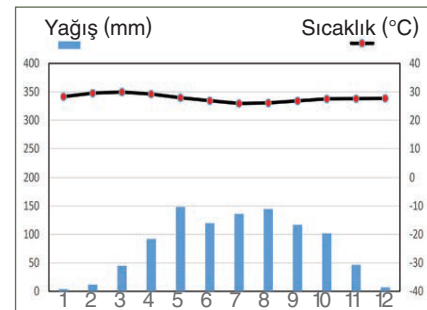
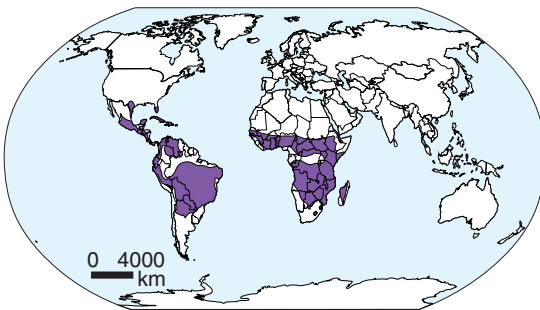

Savan iklimi (Subtropikal iklim)

- ✓ Her iki yarım kürede 10° ile 20° enlemleri arasında, ekvatorial iklim bölgesinin dönencelere yakın kısımlarında görülür.
- ✓ Orta Afrika ile Güney Amerika'da etkilidir. Brezilya, Venezuela, Bolivya, Sudan, Moritanya, Çad ve Nijerya'da görülür.
- ✓ Yıllık sıcaklık ortalaması 20 °C civarındadır.
- ✓ Yıllık sıcaklık farkı 4°C ile 5 °C civarındadır.
- ✓ Yağışları genel olarak yükselim yağışı şeklindedir.
- ✓ Yıllık toplam yağış miktarı 1000-2000 milimetre arasındadır.
- ✓ Yağış rejimi düzensizdir.
- ✓ Yılın yarıya yakın bir dönemi kurak, diğer yarısı yağışlı geçer.
- ✓ Doğal bitki örtüsü, savan adı verilen ot topluluğudur. Savanlar yağışlı dönemde yeşeren uzun boylu otlardır. Ayrıca bu iklim bölgesinde savanlar arasında kuraklığa dayanıklı bazı ağaç türleri de görülebilir (Galeri ormanları).

Savan

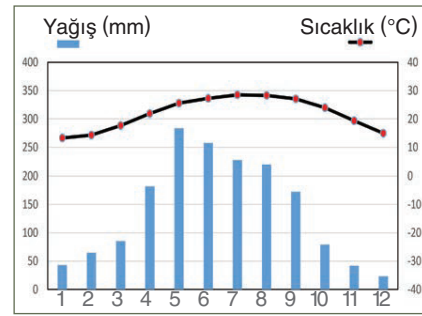
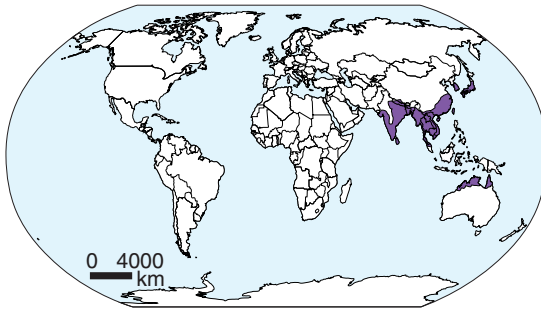

Muson İklimi

- ✓ Bu iklim tipinin oluşumunda etkili olan temel faktör, kara ve denizler arasında görülen yıllık sıcaklık ve basınç farklarının etkisiyle oluşan muson rüzgârlarıdır.
- ✓ Güney ve Güneydoğu Asya'daki Hindistan, Bangladeş, Tayland, Vietnam, Çin, Güney Kore, Japonya ve Avustralya gibi ülkelerde etkilidir.
- ✓ Yıllık sıcaklık ortalaması 15 °C ile 20 °C arasındadır.
- ✓ Yıllık sıcaklık farkı 10 °C civarındadır.
- ✓ Yağışlar çoğunlukla orografik yağış şeklindedir. Bu nedenle dağların denize dönük yamaçlarında yağış miktarı artar.
- ✓ Yıllık toplam yağış miktarı 2000 milimetre civarındadır.
- ✓ Yağış rejimi düzensizdir. Muson rüzgârlarının yıl içerisinde yön değiştirmesine bağlı olarak yılın yarısı yağışlı, diğer yarısı kuraktır.
- ✓ Yaz musonunun denizden karaya doğru esmesi nedeniyle yaz mevsiminde yağışlar artar.
- ✓ Doğal bitki örtüsü muson ormanlarıdır. Muson ormanları kurak dönemde yapraklarını döken geniş yapraklı ağaçlardan oluşur.
- ✓ Muson ormanlarında ve bambu gibi bitki türleri yaygındır.

Muson Ormanları

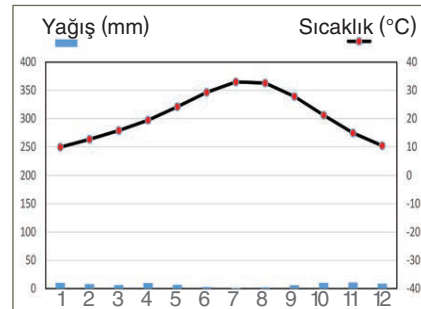
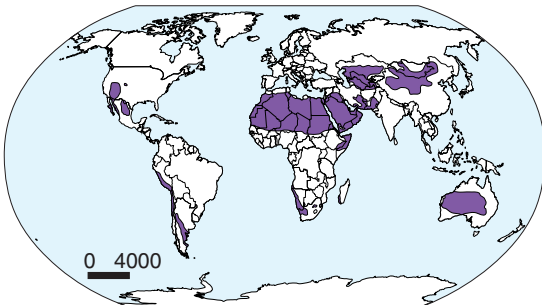

Çöl İklimi

- ✓ Dönenceler çevresindeki karalar üzerinde ve orta kuşakta etrafı dağlarla çevrili, denizden uzak iç kesimlerde görülür.
- ✓ Kuzey Amerika'da Nevada, Güney Amerika'da Atacama (Atakama), Afrika'nın güneyinde Namibya ve Kalahari, Kuzey Afrika'da Büyük Sahra, Orta Asya'da Taklamakan, Gobi ve Avustralya'da Viktorya gibi çöl alanlarında görülür.
- ✓ Sıcaklık ortalaması 30 °C civarındadır.
- ✓ Günlük sıcaklık farkı fazladır. Bu durumun nedeni nemin az olmasıdır.
- ✓ Yağışlar yükselim yağışı şeklindedir.
- ✓ Yıllık toplam yağış miktarı 200 milimetrenin altındadır.
- ✓ Yağış rejimi düzensizdir ve belirsizdir.
- ✓ Doğal bitki örtüsü küçük çalılar, kuraklığa dayanıklı otlar, kaktüsler ve hurma ağaçlarıdır.

Çöl Bitkileri

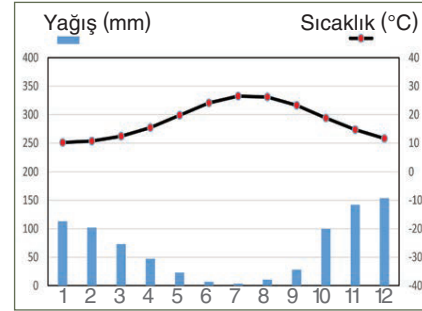
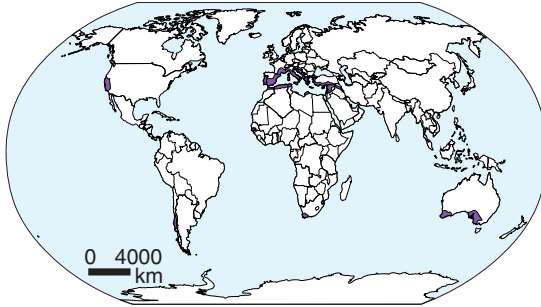
İlman İklimler

Akdeniz İklimi

- ✓ Yazları sıcak ve kurak, kışları ılık ve yağışlı geçer.
- ✓ 30° ile 40° kuzey ve güney enlemleri arasında yer alan; Akdeniz kıyısı çevresi, Portekiz'in güney kesimi, Güney Afrika'daki Kap Bölgesi, Şili'nin orta kesimi, Kuzey Amerika'nın Kaliforniya Bölgesi, Avustralya'nın güney ve güneybatı kıyılarında görülür.
- ✓ Yıllık sıcaklık ortalaması 15 °C ile 20 °C arasındadır.
- ✓ Yıllık sıcaklık farkı 18 °C civarındadır.
- ✓ Yağışların büyük bir kısmı kış mevsiminde düşer. Yaz mevsimi kuraktır.
- ✓ Kış yağışları cephe yağışı şeklinde gerçekleşir.
- ✓ Yıllık yağış miktarı ortalama 600-1000 milimetre arasındadır.
- ✓ Yağış rejimi düzensizdir.
- ✓ Doğal bitki örtüsü, kızılçam ağaçlarından oluşan ormanlardır. Ayrıca kızılçam ormanlarının tahrip edildiği yerlerde, maki adı verilen çalılar görülür. Makilerin tahrip edildiği yerlerde ise (frigana) adı verilen çalılar bulunur.

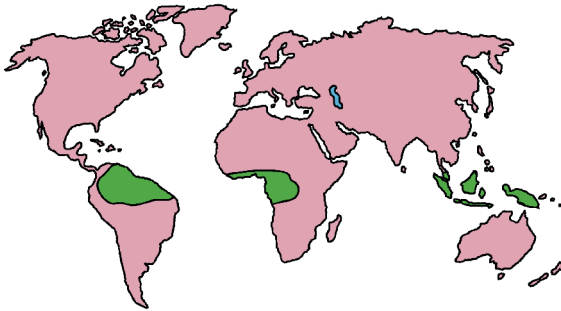

Maki

ÖRNEK-1

Aşağıdaki haritada tropikal iklimin etkili olduğu bazı alanlar yeşil renkle gösterilmiştir.

Bu iklimin etkili olduğu alanlardaki doğal bitki örtüsü için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Tür sayısı fazladır.
- B) Bitkilerin büyümesi hızlıdır.
- C) Yetiştirme dönemi kesintisizdir.
- D) İğne yapraklı ağaçlar yaygındır.
- E) Yıl boyunca yeşil kalırlar.

(2015-LYS)

ÖRNEK-2

Aşağıdaki haritada Akdeniz ikliminin yeryüzündeki dağılışı kırmızı renkle gösterilmiştir.

Bu iklimin görüldüğü alanların aşağıdaki bölgelerden hangisi ile benzer dağılışa sahip olması beklenir?

- A) Yoğun nüfus bölgeleriyle
- B) Turuncuğil üretim bölgeleriyle
- C) Sel ve taşkın bölgeleriyle
- D) Yüksek gelire sahip bölgelerle
- E) Yoğun sanayi bölgeleriyle

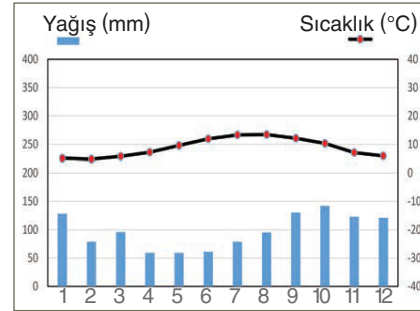
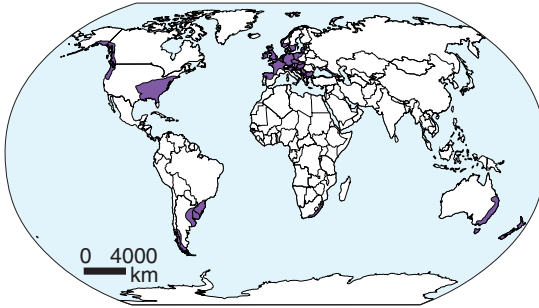
(2021-TYT)

Ilıman Okyanusal İklim

- ✓ Genel olarak orta kuşak karalarının batı kıyılarında etkilidir.
- ✓ 30° ile 60° kuzey ve güney enlemleri arasında yer alan; Avrupa'nın batı kıyıları, Kuzey Amerika'nın batı ve güneydoğu kıyıları, Avustralya ile Güney Afrika'nın doğu kıyıları, Yeni Zelanda ve Şili'nin güney kıyılarında görülür.
- ✓ Sıcaklık ortalaması 15 °C civarındadır.
- ✓ Kış sıcaklıkları 0 °C'nin altına pek inmez.
- ✓ Yazlar serin, kışları ılık geçer.
- ✓ Yıllık sıcaklık farkı 10 °C civarındadır.
- ✓ Yıl boyunca bol yağış alır. Bu durumun nedeni batı rüzgârlarının ve cephe sistemlerinin etkisidir.
- ✓ Yıllık ortalama yağış miktarı 1500 milimetre civarındadır.
- ✓ Yağış rejimi düzensizdir.
- ✓ Doğal bitki örtüsü karışık ormanlardır. Alçak kıyılarda kışın yaprağını döken ormanlar, iç ve yüksek kesimlerde önce karışık ormanlar, daha yükseklerde ise iğne yapraklı ormanlar görülür.

Karışık Orman

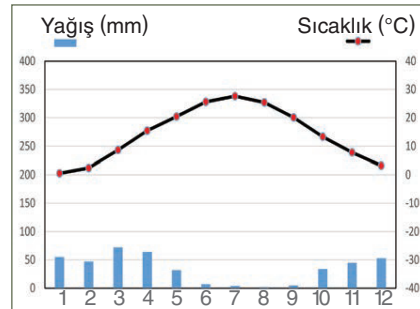
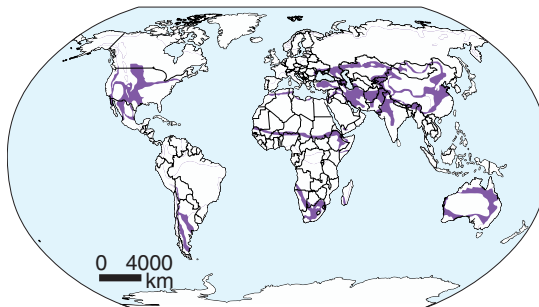

Ilıman Karasal (Step) İklim

- ✓ Orta kuşak ve tropikal kuşak karalarının iç kesimlerinde görülür.
- ✓ Orta Asya'da, Kuzey Amerika'nın, Orta Doğu ülkelerinin, Avustralya, Afrika ve Güney Amerika'daki çöl bölgelerinin etrafında görülür.
- ✓ Yazlar sıcak ve kurak, kışlar ise soğuk ve kar yağışlı geçer.
- ✓ Yıllık sıcaklık ortalaması 15 °C civarındadır.
- ✓ Yıllık sıcaklık farkı 15 °C ile 30 °C arasındadır.
- ✓ En fazla yağış ilkbaharda görülür. İlkbahar yağışları genellikle yükselim yağışı şeklinde gerçekleşir.
- ✓ Yıllık toplam yağış miktarı 300-500 milimetre civarındadır.
- ✓ Yağış rejimi düzensizdir.
- ✓ Doğal bitki örtüsü ilkbahar yağışlarıyla yeşeren, yaz sıcaklarıyla kuruyan, kısa boylu otlardan oluşan step yani bozkırlardır.

Bozkır (Step)

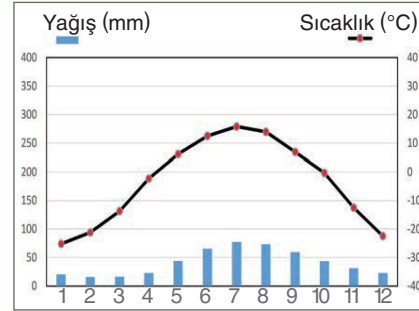
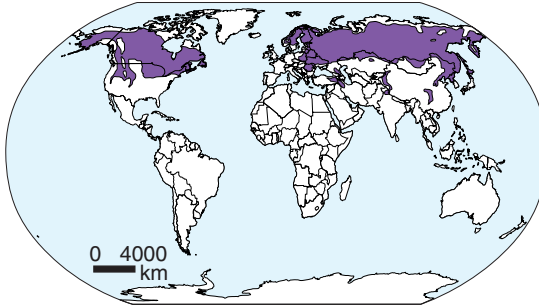

Sert Karasal İklim

- ✓ 30°-65° enlemleri arasında, karaların deniz etkisinden uzak iç kısımlarında ve kıtaların doğu kıyılarında görülür.
- ✓ Sibiryaya, Kanada, Norveç gibi ülkeler ile yüksek dağlık alanlarda görülür.
- ✓ Yazlar serin, kışlar çok soğuktur.
- ✓ Yazlar yağışlı, kışlar ise çoğunlukla kurak geçer.
- ✓ Yıllık sıcaklık ortalaması 0 °C ile 10 °C arasındadır.
- ✓ Yıllık sıcaklık farkları çok fazladır (20 °C ile 40 °C civarındadır).
- ✓ Yağışlar yükselim yağışı şeklindedir.
- ✓ Yıllık toplam yağış miktarı ortalama 500-600 milimetre civarındadır.
- ✓ Yağış rejimi düzensizdir.
- ✓ Doğal bitki örtüsü, soğuğa dayanıklı iğne yapraklı ağaçlardan oluşan tayga ve boreal adı verilen ormanlar ile yaz yağışlarıyla yeşeren uzun boylu çayırlardır.

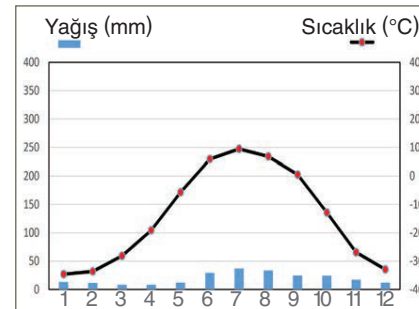
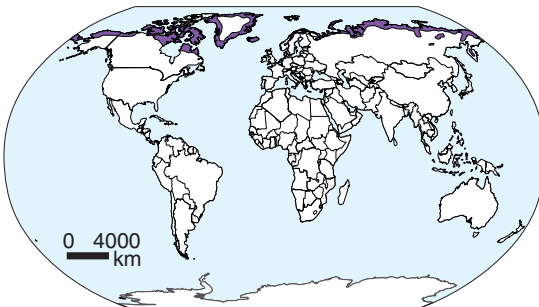
Tayga Ormanları

Soğuk iklimler

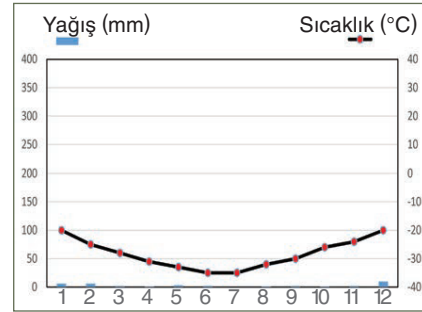
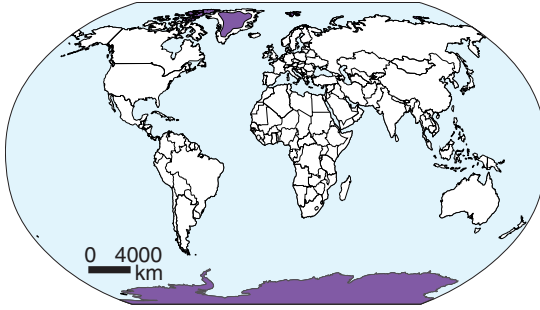
Tundra İklimi

- ✓ Kutup altı iklimi de denir.
- ✓ 65° ile 80° kuzey enlemleri arasındaki karalarda görülür.
- ✓ Alaska, Kanada, İskandinav ülkeleri, Grönland'ın kıyı kesimleri ve Sibiryaya'nın kuzey kesimlerinde görülür.
- ✓ Yıllık sıcaklık ortalaması 0 °C'nin altındadır.
- ✓ En yüksek sıcaklık değerleri 10 °C'yi geçmez.
- ✓ Yıllık ve günlük sıcaklık farkı fazladır.
- ✓ Yağışlar, sıcaklığın arttığı yaz mevsimi döneminde gerçekleşir.
- ✓ Yükselim yağışları görülür.
- ✓ Yıllık toplam yağış miktarı ortalama 250 milimetredir.
- ✓ Yağış rejimi düzensizdir.
- ✓ Doğal bitki örtüsü liken, çiçekli bitkiler ve yosunlardan oluşan tundradır.

Kutup iklimi

- ✓ Güney Yarım Küre'deki Antarktika kıtasının tamamında ve Kuzey Yarım Küre'deki Grönland Adası'nın iç ve kuzey kısımlarında etkilidir.
- ✓ Yıllık sıcaklık ortalaması 0 °C'nin altındadır.
- ✓ Yıllık ve günlük sıcaklık farkı oldukça yüksektir.
- ✓ Yağış miktarı düşüktür. Bu durumun nedeni buharlaşmanın yetersiz olmasıdır.
- ✓ Sıcaklığın yıl boyunca 0 °C'nin altında olmasından dolayı bitki örtüsü yoktur.

ÖRNEK-3

Aşağıdaki iklim türlerinin hangisinde sıcaklığın yüksek olduğu dönemde yağış miktarı en az olur?

- A) Sert karasal B) Ekvatorial
C) Savan D) Muson
E) Akdeniz

ÖRNEK-4

Aşağıda, bir iklim tipine ait bazı özellikler verilmiştir.

- Yıllık ortalama sıcaklığı 30 °C civarındadır.
- Günlük sıcaklık farkları fazladır.
- Yıllık yağış miktarı 200 milimetreden azdır.

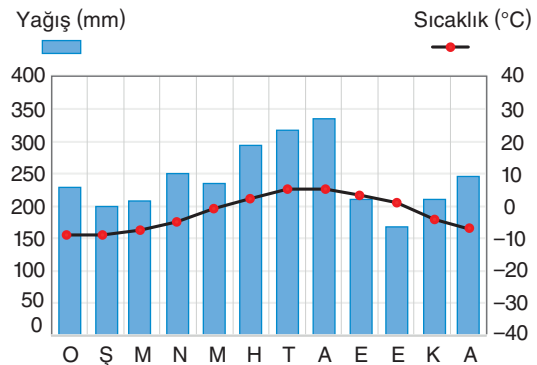
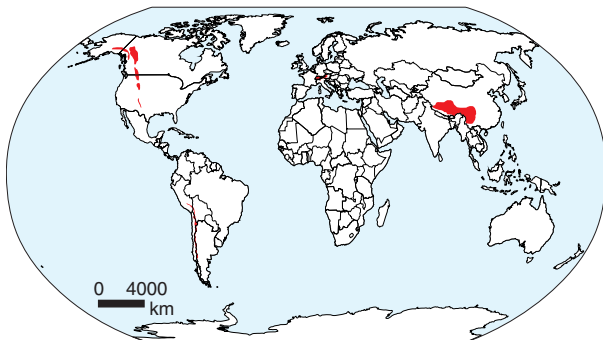
Özellikleri belirtilen bu iklim tipi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Muson B) Karasal C) Çöl
D) Step E) Ekvatorial

(2017-LYS)

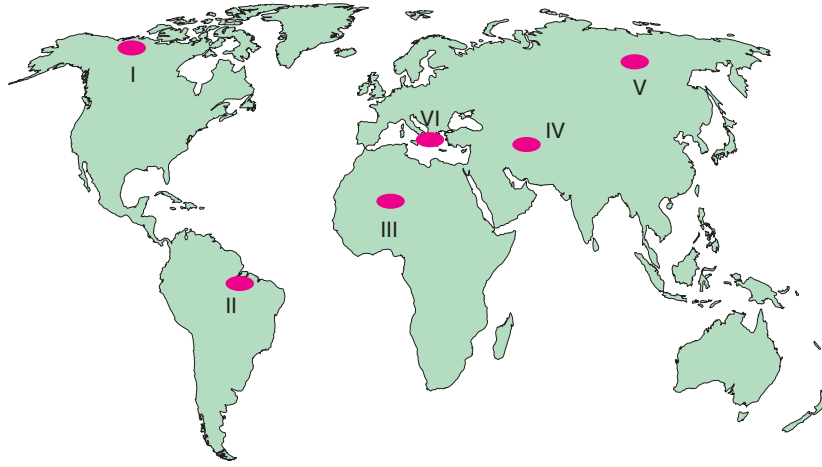
Yüksek Dağ iklimi

- ✓ Sıcaklıklar yükseltiye bağlı olarak yıl boyunca düşüktür.
- ✓ Himalaya, Kayalık, Alp, And sıradağları bu iklimin en belirgin görüldüğü yerlerdir.
- ✓ Bu alanlarda yıllık sıcaklık farkı ve yağış miktarı çevresine göre fazladır.
- ✓ Bitki örtüsü, yükseltiye bağlı olarak iğne yapraklı ağaçlar ve çayırardan oluşur.

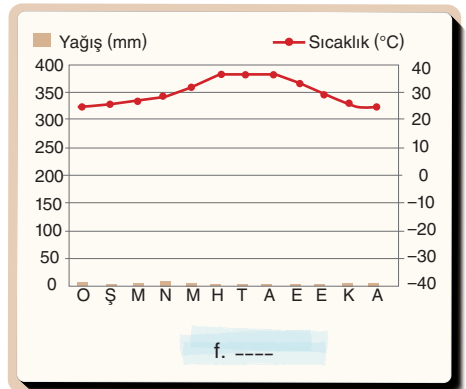
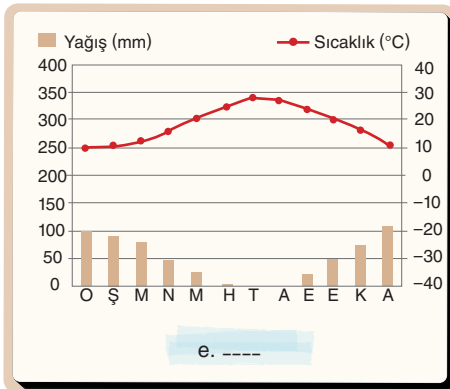
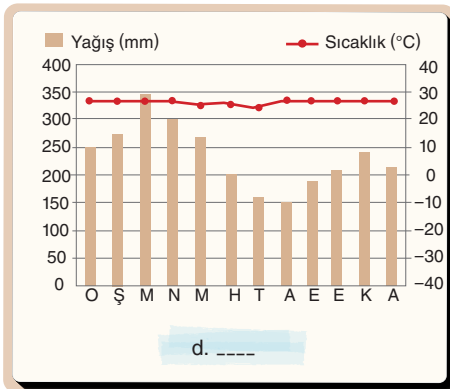
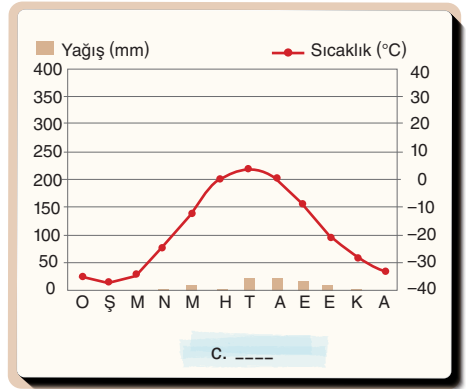
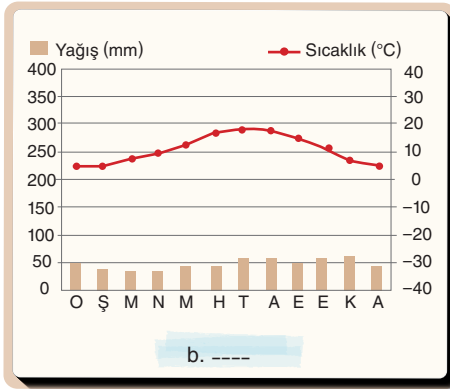
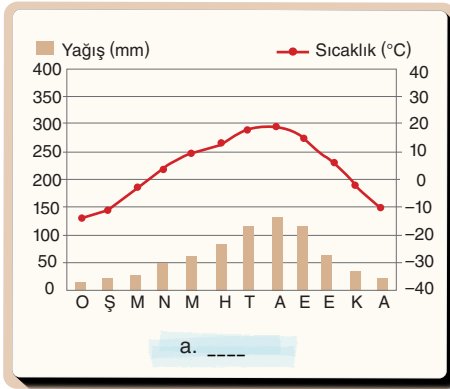

ETKİNLİK-1

Yukarıdaki dünya haritasında, numaralanmış yerlere ait sıcaklık ve yağış grafiklerini eşleştiriniz.

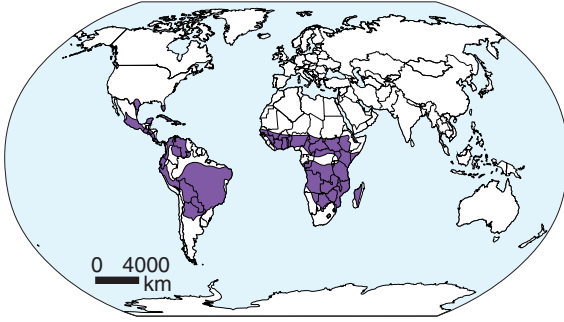

1. I. Okyanusal
II. Tundra
III. Akdeniz

Yukarıdaki iklim tiplerinden hangileri hem Kuzey hem de Güney Yarım Küre'de görülmektedir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve III E) I, II ve III

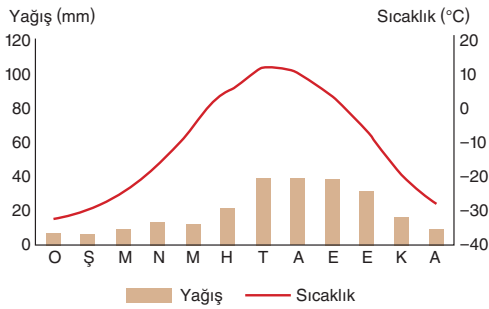
2.

Haritadaki boyalı alanlarda görülen iklim tipi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Okyanusal B) Savan C) Karasal
D) Muson E) Tundra

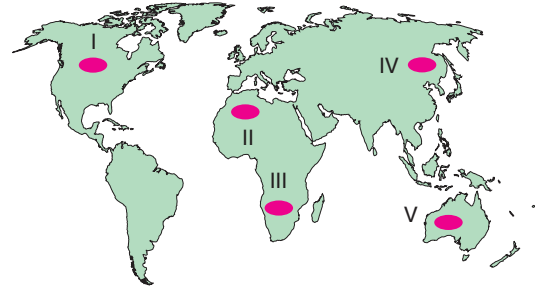
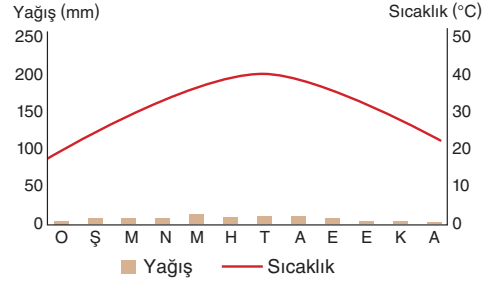
3. Aşağıdaki grafikte bir merkezdeki yağış ve sıcaklık değerlerinin aylara göre dağılışı verilmiştir.

Grafikteki bilgiler göz önünde bulundurduğunda bu merkezle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Dönenceler arasında yer almaktadır.
B) Yağışın aylara dağılışı düzenlidir.
C) Donlu gün sayısı fazladır.
D) Sıcaklık ortalamaları hiçbir ayda 20 °C'nin altına düşmez.
E) Cephe yağışları etkilidir.

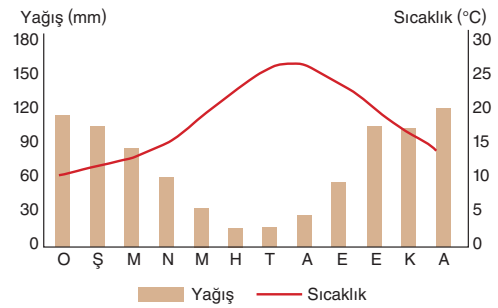
4. Aşağıdaki grafikte bir merkezdeki yağış ve sıcaklık değerlerinin aylara göre dağılışı, dünya haritasında ise beş farklı bölge numaralarla gösterilmiştir.

Grafikte yağış ve sıcaklığın aylara göre dağılışı verilen merkez, haritada numaralanmış bölgelerin hangisinde yer alır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

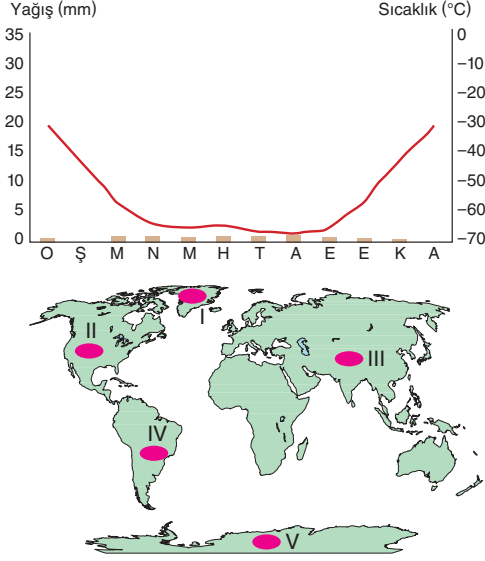
5.

Grafikte yağış ve sıcaklık değerleri verilen iklimin özellikleri arasında aşağıdakilerden hangisi yer almaz?

- A) Yağışın aylara göre dağılışı düzenlidir.
B) Kış mevsimi ılıktır.
C) Sıcaklığın yükseldiği mevsimde yağış azalır.
D) Yaz mevsimi kuraktır.
E) Doğal bitki örtüsü kızılçam ormanlarıdır.

6. Aşağıdaki grafikte bir merkezdeki yağış ve sıcaklık değerlerinin aylara göre dağılışı, dünya haritasında ise beş farklı bölge numaralarla gösterilmiştir.

Grafikte yağış ve sıcaklığın aylara göre dağılışı verilen merkez, haritada numaralanmış bölgelerin hangisinde yer alır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

7. • 0°-10° enlemleri arasında etkilidir.
• Yağış rejimi düzenlidir.
• Sıcaklık farkları düşüktür.

Bazı özellikleri verilen bu iklim tipi aşağıdakilerden hangisidir?

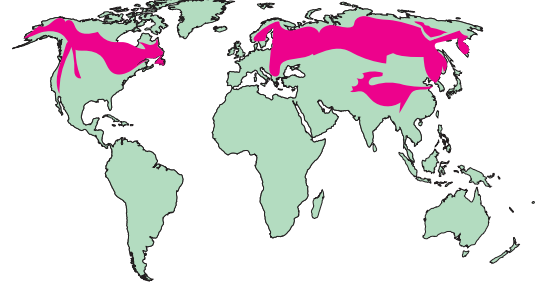
- A) Savan B) Muson C) Ekvatorial
D) Akdeniz E) Okyanusal

8. I. Akdeniz
II. Okyanusal
III. Savan
IV. Ilıman karasal

Yukarıda verilen iklimlerden hangileri orta kuşakta görülür?

- A) Yalnız II B) Yalnız IV C) II ve IV
D) I, II ve III E) I, II ve IV

9. Aşağıdaki haritada bir iklim bölgesinin dağılışı gösterilmiştir.

Bu iklim bölgesinin özellikleri ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Temmuz ayındaki yağış miktarı aralık ayından düşüktür.
B) Kış yağışları çoğunlukla yağmur şeklindedir.
C) Doğal bitki örtüsü kızılçam ormanları ve makilerdir.
D) Sıcaklığın azaldığı dönemlerde yağış artar.
E) Kış sıcaklık ortalamaları 0 °C'nin altındadır.

10. Aşağıdaki iklim tiplerinin hangisinde doğal bitki örtüsü bulunmaz?

- A) Çöl B) Tundra C) Okyanusal
D) Step E) Kutup

11. Akdeniz iklimi aşağıdaki bölgelerin hangisinde görülmez?

- A) Kaliforniya'nın batı kıyıları
B) Güney Afrika Cumhuriyeti
C) Orta Şili
D) Batı Almanya
E) Güneybatı Avustralya

956176

ÖĞRENCİ NO		YANITLAR	
1	(A) (B) (C) (D) (E)	11	(A) (B) (C) (D) (E)
2	(A) (B) (C) (D) (E)	12	(A) (B) (C) (D) (E)
3	(A) (B) (C) (D) (E)	13	(A) (B) (C) (D) (E)
4	(A) (B) (C) (D) (E)	14	(A) (B) (C) (D) (E)
5	(A) (B) (C) (D) (E)	15	(A) (B) (C) (D) (E)
6	(A) (B) (C) (D) (E)	16	(A) (B) (C) (D) (E)
7	(A) (B) (C) (D) (E)	17	(A) (B) (C) (D) (E)
8	(A) (B) (C) (D) (E)	18	(A) (B) (C) (D) (E)
9	(A) (B) (C) (D) (E)	19	(A) (B) (C) (D) (E)
10	(A) (B) (C) (D) (E)	20	(A) (B) (C) (D) (E)

Türkiye’de Görülen İklim Türleri

Türkiye’nin İklimini Etkileyen Koşullar

Mutlak Konumuna Bağlı Faktörler

- ✓ Ülkemizin sahip olduğu enlem değerlerinin iklim üzerinde önemli etkileri vardır.

Kuzey Yarım Küre’de ve Dönenceler Dışında Yer Almasının Sonuçları

- ✓ Türkiye, 36°–42° kuzey paralelleri arasında yer alması nedeniyle Ekvator’la Kuzey Kutup Noktası arasında orta kuşağın Ekvator’a daha yakın bir bölgede yer alır. Ekvator kadar sıcak, Kuzey Kutbu kadar da soğuk değildir.
- ✓ Türkiye’nin enlem özellikleri nedeniyle ülkemizde güneyden kuzeye doğru gidildikçe Güneş ışınlarının düşme açısı küçülür ve buna bağlı olarak sıcaklıklar azalır.
- ✓ 21 Haziran’da Güneş ışınları en büyük açıyla gelir, yaz başlar. 21 Aralık’ta ise kış başlar.
- ✓ En sıcak dönem temmuz ve ağustos, en soğuk dönem ocak ve şubattır.
- ✓ Kuzey yönlü rüzgârlar soğuk, güney yönlü rüzgârlar sıcaktır.

Orta Kuşakta Yer Almasının Sonuçları

- ✓ Sıcaklık kuşakları olarak ılıman iklim kuşağında bulunur.
- ✓ Genel olarak Akdeniz iklim bölgesi içinde yer alır.
- ✓ Sürekli rüzgârlardan batı rüzgârları kuşağında yer alır.
- ✓ Cephe yağışları etkili olur.
- ✓ Dört mevsim belirgin yaşandığı için sıcaklık değişimi belirgindir.

Göreceli Konumuna Bağlı Faktörler

Yer Şekilleri

Bakı Etkisi

- ✓ Türkiye Kuzey Yarım Küre’de, Yengeç Dönencesi’nin kuzeyinde yer aldığı için güneye bakan yamaçlar, kuzeye bakan yamaçlara oranla daha fazla Güneş ışığı alır ve buna bağlı olarak daha çok ısınır.
- ✓ Güney yamaçlara oranla kuzey yamaçlar, daha serin ve daha nemlidir. Bu özellikler, bitki örtüsünün güney yamaçlarda daha kurakçıl olması sonucunu doğurmuştur.

Dağların Kıyıya Uzunlaş Doğrultusu

- ✓ Türkiye genellikle dağlık ve engebeli yer şekillerine sahiptir. Kuzey ve güney kesimlerinde kıyıya paralel uzanan yüksek sıradağlar bulunur. Dağların kıyıya göre uzanış biçimi, kuzey ve güney kıyılarımızın yağışlı, buna karşılık iç kesimlerin ise daha kurak iklim koşullarına sahip olmasına neden olmuştur.
- ✓ Aşağıdaki haritada da görüldüğü gibi dağların denize paralel uzandığı Akdeniz ve Karadeniz’in kıyı kesimlerinde dar bir kıyı şeridinde nemli iklim koşulları etkili olur. Bu durum Türkiye’nin geniş alanlarında karasal iklim koşullarının etkili olmasının temel nedenidir.
- ✓ Ege kıyılarında ise dağlar kıyıya dik uzandığından Akdeniz iklimi iç kesimlere daha çok sokulabilir ve daha geniş bir alanda etkili olur.

Yükselti

- ✓ Türkiye’nin ortalama yükselti değeri 1141 metredir. Yani oldukça yüksek bir ülkedir.
- ✓ Ülkemizde yükselti genel olarak batıdan doğuya doğru artmaktadır. Bu nedenle genel olarak ülkemizde batıdan doğuya doğru gidildikçe şu özellikler görülür.
 - Sıcaklıklar azalır.
 - Günlük ve yıllık sıcaklık farkları artar.
 - Donlu ve karlı gün sayısı artar.

Türkiye’nin Yer Şekillerini Gösteren Harita

DİFnot

Türkiye’de yer şekilleri kısa mesafelerde değişim gösterir. Bu nedenle ülkemizde kısa mesafelerde yağış ve sıcaklık değerlerinde önemli değişimler yaşanır. Buna bağlı olarak iklim çeşitliliği artmıştır.

Denize Göre Konum

- ✓ Türkiye üç tarafı denizlerle çevrili bir yarımadadır. Bu nedenle ülkemizin çevresindeki denizlerin de iklimimiz üzerindeki etkileri çok belirgindir. Kıyı yörelerimizde oldukça ılıman iklim koşulları etkilidir.
- ✓ Denizelliğin etkili olduğu kıyı yörelerimizde günlük ve yıllık sıcaklık farkları az, iç kesimlerde fazladır. Ülkemizde denizden uzaklaşıkça ve doğuya doğru gidildikçe karasallık etkisi belirginleşir.

Karalara Göre Konum

- ✓ Türkiye iklim özellikleri bakımından büyük farklılıkların görüldüğü, Avrupa, Asya ve Afrika kıtalarının birleştiği yerde bulunur. Ayrıca yaz mevsiminde genellikle Kuzey Afrika ve Arabistan Yarımadası üzerinden gelen sıcak ve kuru hava kütlelerinin etkisinde kalır. Bu nedenle yazın sıcak ve kurak hava koşulları görülür. Özellikle Güneydoğu Anadolu’da bu durum çok belirgindir. Kış mevsiminde ise Anadolu’da Sibiry ve Balkanlar üzerinden gelen soğuk hava kütlelerinin hâkimiyeti söz konusudur. Özellikle Kuzeydoğu Anadolu’da bu durum çok belirgindir.

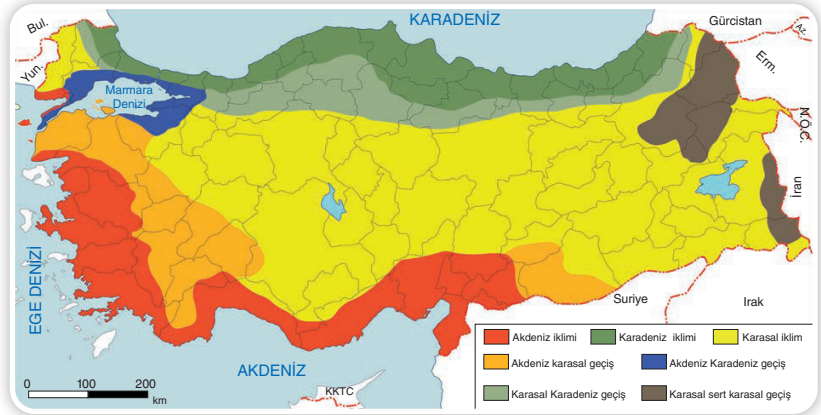
Türkiye’de Görülen İklim Türleri

✓ Türkiye mutlak konumu gereği Akdeniz iklim bölgesinde yer alır. Ancak ülkemizin her yerinde Akdeniz iklimi etkili olamamaktadır. Bu durumun bazı nedenleri aşağıda verilmiştir.

- Denizlere olan uzaklık
- Yükselti
- Dağların kıyıya uzanış doğrultusu
- Çevresindeki basınç merkezleri

✓ Türkiye’de etkili olan iklim tipleri aşağıda verilmiştir.

- Akdeniz iklimi
- Karadeniz iklimi
- Karasal iklimler (İç Anadolu karasal iklimi, Doğu Anadolu karasal iklimi, Güneydoğu Anadolu karasal iklimi, Trakya karasal iklimi)
- Geçiş iklimleri (Marmara ve Göller Yöresi geçiş iklimleri)

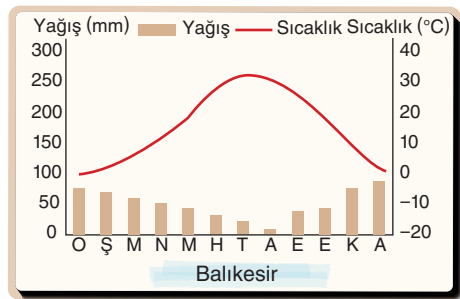
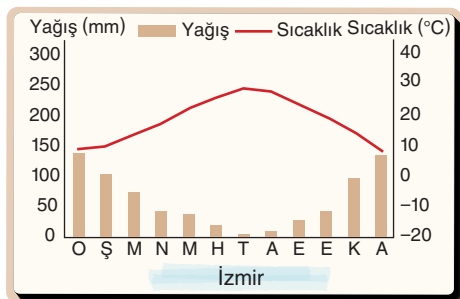
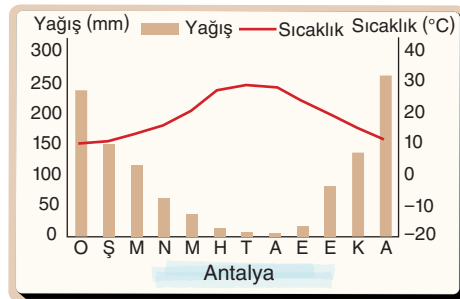

DİFnot

Türkiye’de ekvatorial, savan, muson, çöl, tundra ve kutup iklimleri görülmez. Bu durumun nedeni enlem etkisidir.

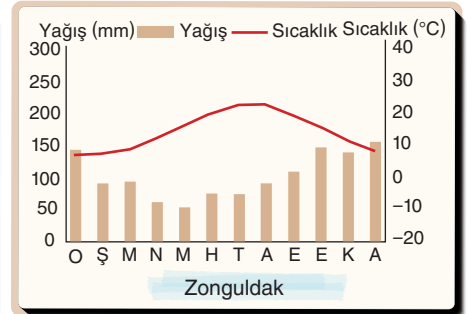
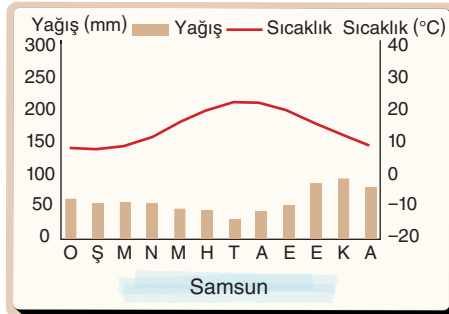
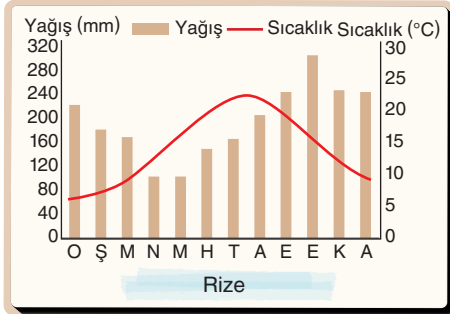
Akdeniz iklimi

- ✓ Akdeniz, Kıyı Ege ile Güney Marmara kıyılarında ve Güneydoğu Anadolu’nun batı kesimlerinde görülür.
- ✓ Akdeniz ikliminin özelliği Ege ve Marmara’ya doğru gidildikçe bozulur.
- ✓ Yazları sıcak ve kurak, kışları ılık ve yağışlıdır.
- ✓ Kar yağışı ve don olayları nadir olarak görülür.
- ✓ Yıllık yağış miktarı 600-1000 milimetre arasındadır. Yağışların çoğu kış mevsimindedir. Yaz mevsimi kuraktır.
- ✓ Yağış rejimi düzensizdir.
- ✓ Doğal bitki örtüsü sıcaklık ve ışık isteği yüksek ve kuraklığa dayanıklı olan kızılcık ve bunların tahrip edildiği yerlerde ise zeytin, defne, sandal, mersin, keçiboynuzu gibi bitkilerden oluşan makilerdir. Yüksek kesimlerde ise sıcaklığın düşmesine bağlı olarak iğne yapraklı ormanlar hâkimdir.

Karadeniz İklimi

- ✓ Karadeniz ikliminin en belirgin özellikleri sıcaklık farklarının az, bulutlu gün sayısının fazla, yağış rejiminin düzenli ve yağış miktarının fazla olmasıdır.
- ✓ Kuzey Anadolu Dağları'nın kuzey yamaçlarında, Karadeniz'in kıyı kuşağında ve Marmara'nın Karadeniz kıyılarında etkilidir.
- ✓ Yazlar nispeten serin, kışlar ise ılıktır.
- ✓ Yağış rejimi düzenlidir.
- ✓ En fazla yağış sonbaharda, en az yağış ilkbaharda düşer.
- ✓ Karadeniz'den esen rüzgarların, denize paralel uzanan dağlara temas edip yükselmesi ile oluşan yamaç yağışları bu iklimin karakterini belirler. Bu nedenle her mevsim yağışlıdır.
- ✓ Ocak ayı ortalama sıcaklığı 4,2 °C, temmuz ayı ortalama sıcaklığı 22,1 °C, yıllık ortalama sıcaklık 13,0 °C'dir.
- ✓ Yıllık yağış miktarı 700-2300 milimetre arasında değişir.
- ✓ Doğal bitki örtüsü hem geniş hem de iğne yapraklı ağaçlardan oluşan karışık yapraklı ormanlardır.
- ✓ Ormanların tahrip edildiği yerlerde (yalancı maki) adı verilen çalılıklar görülür.

ÖRNEK-5

Aşağıda verilen illerden hangisinde Karadeniz iklimi gö-rülmez?

- A) Artvin B) Sakarya C) Balıkesir
D) Ordu E) Samsun

ÖRNEK-6

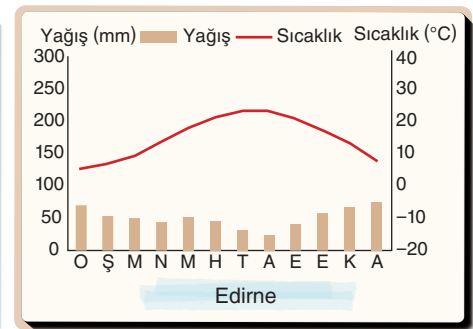
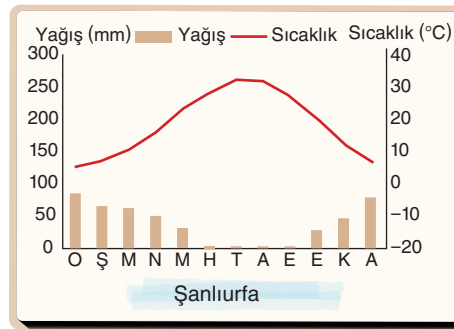
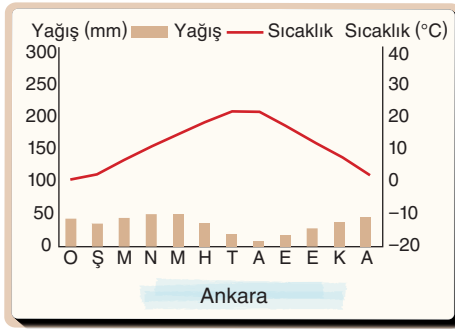
Türkiye'de Karadeniz ikliminin etkili olduğu kıyı kesimlerinde ki bakı koşulları, yağış bakımından önemli farklılıkların ortaya çıkmasına neden olur. Örneğin, Doğu ve Batı Karadeniz kıyı kesiminde kuzeybatıya bakan yamaçlar daha fazla yağış alırken kuzeydoğuya bakan orta kesimler daha az yağış almaktadır.

Kıyı kesimlerinde bu durumun ortaya çıkmasında aşağıdakilerden hangisinin etkisi daha fazladır?

- A) Ortalama sıcaklığın B) Basınç merkezlerinin
C) Dağların yükseltisinin D) Hava kütlelerinin yönünün
E) Yamaç eğim değerlerinin

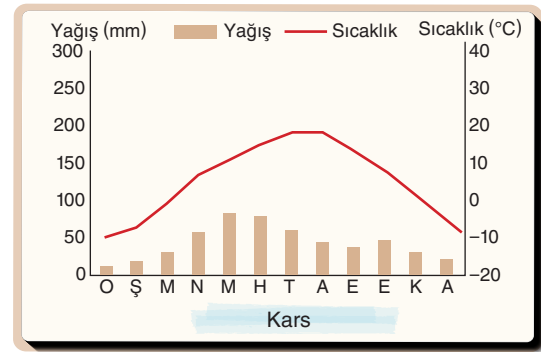
Karasal İklim

- ✓ Türkiye'de yeryüzü şekilleri ve yükseltinin etkisine bağlı olarak denizellik, iç kesimlere yeterince sokulamamaktadır.
- ✓ Karasal iklimde genel olarak günlük ve yıllık sıcaklık farkları fazladır.
- ✓ Yağışlar çoğunlukla ilkbahar ve kış dönemlerinde etkilidir.
- ✓ Yaz mevsiminde belirgin kuraklık yaşanır.
- ✓ Yağış miktarı azdır.
- ✓ Yağış rejimi düzensizdir.
- ✓ İç, Doğu ve Güneydoğu Anadolu ile Trakya'nın iç kesimlerinde etkilidir.
- ✓ Doğal bitki örtüsü genel olarak bozkırlardır. Yüksek yerlerde ise yazlar yağışlı geçtiği için çayırılar görülür.

Doğu Anadolu Sert Karasal iklimi

- ✓ Doğu Anadolu'da Erzurum-Kars çevresinde görülür.
- ✓ Yıllık sıcaklık ortalaması 3-6 °C, kış sıcaklık ortalaması -8, -12 °C, yaz sıcaklık ortalaması 16-20 °C'dir.
- ✓ Yılın yaklaşık 5-6 aylık bölümünde don olaylarına rastlanır.
- ✓ Yıllık yağış miktarı 400-600 milimetre arasındadır.
- ✓ En fazla yağış ilkbahar ve yaz mevsiminde, en az yağış kış mevsiminde görülür. İlkbahar ve yazın görülen yağışlar konveksiyonel kökenlidir.
- ✓ Doğal bitki örtüsünü çayırlar oluşturur. Yer yer iğne yapraklı ormanlara da rastlanır.

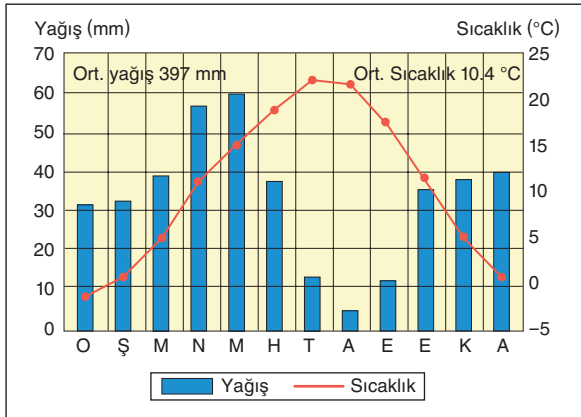
DİFnot

Ülkemizde etki alanı en geniş iklim tipinin karasal iklim olmasının nedenleri, dağların kuzey ve güney kıyılarda denize paralel uzanması ve yükselti faktörüdür.

ÖRNEK-7

Aşağıda Türkiye'de bir il merkezine ait yıllık ortalama yağış ve sıcaklık grafiği verilmiştir.

Grafikteki bilgiler dikkate alındığında bu il merkezinin aşağıdakilerden hangisi olduğu söylenebilir?

- A) Kayseri B) Şanlıurfa C) Erzurum
D) Bursa E) Ardahan

(2018-TYT)

ÖRNEK-8

- Savan
- Tundra
- Karasal
- Akdeniz

Yukarıda verilen iklimlerden hangileri Türkiye'de görülmez?

- A) I ve II B) I ve III C) II ve III
D) II ve IV E) III ve IV